

УДК 330.34

Н.І.Верхоглядова, д.е.н., Т.Є.Іваницька,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури,
м. Дніпропетровськ

РІЗНОМАНІТНІСТЬ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ЛОГІСТИКА»

Відображені суттєві особливості прояву логістики, основні принципи та функції, на базі яких будується логістична діяльність. Проаналізоване трактування терміну «логістика» іноземними та вітчизняними фахівцями.

Отражены особенности проявления логистики, основные принципы и функции, на базе которых строится логистическая деятельность. Проанализирована трактовка термина «логистика» иностранными и отечественными специалистами.

This article investigates the features of logistics display, main principles and functions are based on logistic activity. This paper analyzes the treatment of «logistics» term by foreign and domestic experts.

Ключові слова: логістика, будівельне підприємство, логістичні принципи, логістичні функції, логістичні підходи.

Будівельні підприємства в різному ступені залежать від сировини, матеріалів і послуг, якими їх забезпечують інші підприємства. Зростання інтересу до логістики пов'язане з економією різноманітних витрат з доставки і реалізації продукції.

За останні роки увага до логістики постійно зростає.

Це обумовлене низкою суттєвих особливостей, які проявляються у:

- ✓ системі виробничих, організаційних, управлінських відносин, що постійно удосконалюється між взаємодіючими суб'єктами економіки;
- ✓ додаткових перевагах і вигодах, одержуваних у ринковому середовищі учасниками ефективних логістичних ланцюгів;
- ✓ посиленні взаємної відповідальності учасників таких ланцюгів, пріоритету їх спільного інтересу в підтримці стійкості та оптимізації цих ланцюгів з урахуванням інтересів кожного учасника окремо [1].

Дослідженням у галузі логістики займалися такі російські та українські фахівці: А.Гаджинський, М.Гордон, Ю.Неруш, В.Сергєєв, М.Окландер, А.Кальченко, Є.Крикавський, В.Ніколайчук, Н.Чухрай та інші.

Метою статті є аналіз підходів щодо визначення терміну «логістика» різними фахівцями.

Логістика повинна служити стратегічною платформою підтримці бізнесу підприємства за рахунок правильного вибору логістичних концепцій, стратегій, систем і технологій, правильної організації логістичної діяльності (логістичних процесів) у ланцюгу поставок, вирішення проблем міжфункціональної і міжорганізаційної координації та інтеграції [2, 3].

Визначення логістики, загалом, являє собою процес планування, здійснення та контролю ефективного і оптимального за вартістю надходження та складування сировини, запасів для переробки, готової продукції та стосовної до цього інформації від моменту походження до моменту споживання з метою задоволення потреб клієнтів [1].

Наступним етапом у дослідженні терміну «логістика» є визначення принципів, на базі яких будується логістична діяльність.

До основних принципів логістики відносять системність (основний конструктивний принцип, на якому будується управління матеріальним потоком), комплектність, науковість, конкретність, конструктивність, надійність і варіантність [4].

Принцип системності означає організацію й здійснення закупівель, зберігання, виробництва, збуту та транспортування як єдиного процесу.

Комплектність: формування усіх видів забезпечення для здійснення руху потоків у конкретних умовах; координація дій безпосередніх і опосередкованих учасників руху ресурсів і продуктів; здійснення централізованого контролю виконання завдань, що стоять перед логістичними структурами підприємств; прагнення підприємств до тісного співробітництва із зовнішніми партнерами по товарному ланцюжку та установленню інших зв'язків між різними підрозділами підприємств у рамках внутрішньої діяльності.

Науковість: посилення розрахункового початку на всіх стадіях управління потоком від планування до аналізу, виконання докладних розрахунків усіх параметрів траєкторії руху потоку; визнання за кваліфікованими кадрами статусу найважливішого ресурсу логістичних структур підприємства.

Конкретність: чітке визначення відповідного результату як мети переміщення потоку відповідно за технічними, економічними та іншими вимогами; здійснення руху з найменшими витратами всіх видів ресурсів; керівництво логістикою з боку обліково-калькуляційних підрозділів або структурних органів, результати роботи яких вимірюються отриманим прибутком.

Конструктивність: диспетчеризація потоку, безперервне відстеження переміщення й зміни кожного об'єкта потоку та оперативне коректування його руху; ретельне виявлення деталей усіх операцій матеріально-технічного забезпечення й транспортування товарів.

Надійність: забезпечення безвідмовності й безпеки руху, резервування комунікацій і технічних засобів для зміни якщо буде потреба траєкторії руху потоку; широке використання сучасних технічних засобів переміщення й управління рухом; високі швидкості і якість надходження інформації й технології її обробки.

Варіантність: можливість гнучкого реагування підприємства на коливання попиту та інші впливи, що обурюють зовнішнє середовище; поява великої кількості різноманітних товарів і послуг підвищує ступінь невизначеності попиту на них, обумовлює різкі коливання якісних і кількісних характеристик матеріальних потоків, що проходять через логістичні системи. У цих умовах здатність логістичних систем до адаптації змін у зовнішньому середовищі є істотним чинником стійкого положення на ринку; цілеспрямоване створення резервних потужностей, завантаження яких здійснюється відповідно до

попередньо розроблених резервних планів підприємства.

Поряд з переліченими принципами, практична реалізація методології логістики виражається через її функціональні важелі (функції).

Найважливішими сферами прояву логістичних функцій по управлінню матеріальними потоками є: постачання, виробництво, розподіл, збут та транспортування. На рівні підприємства виділяють базисні, ключові та допоміжні [5, 6, 7, 8, 9].

Базисними логістичними функціями є постачання, виробництво, збут.

Ключові логістичні функції: підтримка стандартів обслуговування споживачів; управління закупівлями; транспортування; управління запасами; управління процедурами замовлень; управління виробничими процедурами; ціноутворення; фізичний розподіл.

Допоміжні логістичні функції: складування; вантажопереробка; захисне пакування; підтримка повернення товарів; забезпечення запасними частинами та сервісом; збір зворотних відходів; інформаційна підтримка.

У рамках аналізу трактувань терміну «логістика» іноземними та вітчизняними фахівцями існують різноманітні підходи.

Так, професор Г.Павеллек і співробітники Національної ради США по управлінню матеріальним розподілом, визначаючи сутність логістики, акцентують увагу на управлінському аспекті. Логістика, на їхню думку, – це планування, управління та контроль потоку матеріальної продукції, що надходить на підприємство, обробляється там і залишає підприємство.

Багато фахівців, у тому числі французькі, віддаючи перевагу економічній стороні логістики, трактують її як «сукупність різних видів діяльності з метою одержання з найменшими витратами необхідної кількості продукції у встановлений час і у встановленому місці, у якому існує конкретна потреба в даній продукції» [10].

Деякі визначення логістики відображають як управлінські, так і економічні аспекти. Найбільш типова щодо цього характеристика логістики дана професором Пфолем (Німеччина) [11], який зв'язує воедино процеси планування та контролю руху матеріальних цінностей зі скороченням витрат на їхнє переміщення та інформаційне забезпечення.

Першими практичний потенціал логістики вгадали американські фахівці Пол Конверс і Пітер Драккер [11]. Вони визначили її потенційні можливості як «останній рубіж економії витрат» і «непізнаний материк економіки». Згодом їх точку зору розділили багато теоретиків логістики. Такі американські дослідники, як М.Портер, Д.Сток і деякі інші, вважають, що логістика вийшла за межі її традиційного вузького визначення, і має велике значення у стратегічному управлінні та плануванні фірми [11].

Прихильниками розширювального тлумачення логістики є і французькі фахівці Е.Мате та Д.Тиксьє [12], які мають на увазі під нею «способи координації відносин фірми» з її партнерами, засіб координації пропонованого

ринком попиту та висунутого компанією пропозиції...спосіб організації діяльності підприємства, що дозволяє об'єднати зусилля різних одиниць, що виробляють товари та послуги, з метою оптимізації фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, використовуваних фірмою для реалізації своїх економічних цілей».

Російські та українські фахівці з логістики А.М.Гаджинський, М.П.Гордон, Ю.М.Неруш, В.І.Сергєєв та українські фахівці М.А.Окландер, А.Г.Кальченко, Є.В.Крикавський, В.Е.Ніколайчук, Н.І.Чухрай та інші визначили базові поняття логістики як науки та практичного напрямку [4; 13-23].

А.М.Гаджинський [4] у визначенні терміну «логістика» акцентує увагу в першу чергу на визначення потреби споживачів, як наслідок подальшого придбання тих чи інших матеріальних ресурсів.

М.П.Гордон визначає, що логістика являє собою наукові розробки і господарську практику по координуванню складування та транспортного обслуговування [14]. М.П.Гордон визначає логістику, як наукову дисципліну та досліджує складування та транспортування, як визначальні складові логістики. На нашу думку таке трактування даного терміну є обмеженим.

На думку Ю.М.Неруш [13] у визначенні терміну логістика підкреслює, що інтуїція відіграє важливу роль при рішенні стратегічних завдань. У першу чергу завдяки інтуїції можливе вирішення проблем пов'язаних постачальницькою діяльністю.

В.І.Сергєєв використовує термін «логістика» для позначення нового напрямку в науці – теорії та практиці управління матеріальними, а також супутніми інформаційними та фінансовими потоками, тобто всього комплексу питань, пов'язаних із процесами обігу сировини, матеріалів, готової продукції, доведенням їх від постачальників до підприємств-виробників і від останніх до кінцевих споживачів відповідно до їхніх вимог [15, 16]. Таке визначення терміну «логістика» враховує не тільки основні, а також і супутні потоки.

М.А.Окландер [17] визначає що, у класичному розумінні до логістики включаються усі аспекти, що пов'язані з управлінням рухом та зберіганням матеріалів і товарів підприємства від первинного джерела до кінцевого споживача.

А.Г.Кальченко визначає, що «логістика» має займатися організацією пошуку та закупівлею необхідних матеріалів відповідної якості та за мінімальними цінами [18, 19]. Також автор визначає, що відмінною рисою логістики є широке застосування засобів інформатики та комунікацій. Вони дають змогу на високому рівні контролювати усі основні та допоміжні процеси сфери розподілу.

Термінологічне трактування логістики [20], викладене Є.В.Крикавським [21], значить, що автор відокремлює як основу логістичного підходу транспортне обслуговування та складське. За даним автором термін логістика трактується, як процес руху та зберігання сировини, готової продукції та

супутньої відповідної інформації.

В.Е.Ніколайчука стверджує, що логістика – це інтеграція процесу постачання, виробництва, розподілу та збуту [22]. Також думка автора базується на використанні інформаційних технологій.

Під терміном логістика Н.І.Чухрай визначає, що це наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками [23]. Автор розглядає взаємозв'язок та взаємовплив основних та допоміжних потоків.

Проаналізувавши різні підходи до визначення терміну «логістика» можна зробити висновок, що данні підходи враховують тільки економічні та управлінські аспекти. Класифікація даних підходів показана в табл. 1. Але недоліком до визначення терміну «логістика» є те що вони не враховують соціальну сферу.

Таблиця 1

Підходи до визначення терміну «логістика»

Підхід	Автор	Визначення
Управлінський аспект	Професор Г.Павеллек, Вчені Д.Бенсон і Дж.Уайтхед, В.І.Сергєєв, А.М.Гаджинський, Ю.М. Неруш, М.П.Гордон, М.А.Окландер, Є.В.Крикавський, В.Е.Ніколайчук	✓ логістика – це мистецтво та наука визначення потреб, а також придбання, розподілу і утримання в робочому стані на протязі усього життєвого циклу всього того, що забезпечує ці потреби. ✓ логістика являє собою наукові розробки і господарську практику по координуванню складування та транспортного обслуговування ✓ логістика – це почасти майстерство, почасти теоретичні знання та практичні навички, а також інтуїтивний підхід до рішення стратегічних завдань і проблем в області просування продукції від постачальника до споживача. ✓ термін «логістика»- теорії та практиці управління матеріальними, а також супутніми інформаційними та фінансовими потоками, тобто всього комплексу питань, пов'язаних із процесами обігу сировини, матеріалів, готової продукції, доведенням їх від постачальників до підприємств-виробників і від останніх до кінцевих споживачів відповідно до їхніх вимог. ✓ логістика – це інтегрована функція (існує у формі логістичної системи), наукова дисципліна про управління потоками в мікроекономічних системах.
Економічний аспект	Пол Конверс, Пітер Драккер, М.Портер, Д.Сток, Е.Мате, Д.Тиксьє, А.Г.Кальченко	✓ логістика вийшла за межі її традиційного вузького визначення, і має велике значення у стратегічному управлінні та плануванні фірми. ✓ логістика знаходиться в самому серці здійснюваного компанією в різних областях вибору, у центрі дій, що вживають, безсумнівно, вона являє собою важливий фактор розробки загальної політики фірми. ✓ логістика має займатися організацією пошуку та закупівлею необхідних матеріалів відповідної якості та за мінімальними цінами.
Змішаний аспект	Професор Пфоль, Н.І.Чухрай	✓ логістика - це наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками. ✓ логістика це процеси планування та контролю руху матеріальних цінностей зі скороченням витрат на їхнє переміщення та інформаційне забезпечення.

Отже, на основі табл. 1 можна зробити висновок, що існують три підходи до визначення терміну «логістика». Їх можна поділити на управлінські, економічні та змішані аспекти.

Виходячи із проаналізованих визначень терміну «логістика», можна зробити висновок, що усі визначення досить різні. Але в загальному розумінні вони мають досить схоже значення.

Автори визначають логістику як управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками, але вони не враховують управління сервісним потоком. На наш погляд необхідною складовою, яке впливає задоволенню потреб кінцевого споживача є управління людськими ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Ernst and Wkinney. Corporate Profitability and Logistics (Oak Brouk, IZ: Council of Logistics Management, 1987), pp2;
2. Канке А.А. Логистика: Учебник / А.А.Канке, И.П.Кошечая. – М.: Форум: ИНФРА – М, 2005. – 352 с.
3. Канке А.А. Логистика: Учебник / А.А.Канке, И.П.Кошечая. – 2-е., испр. и доп. – М.: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2007. – 384с.
4. Гаджинский А.М. Логистика: Учебник для высших и средних специальных учебных заведений. – 7 – е изд., перераб. и доп. / А.М.Гаджинский. – М.: Дашков и К, 2003. – 408 с.
5. Аникина Б.А. Логистика: учебник под ред. 3-е издание. / Б.А.Аникина. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 368 с.
6. Гаджинский А.М. Логистика: Учебник. – 9-е изд., перераб. и доп. / А.М.Гаджинский. – М.: Дашков и К, 2004. – 408 с.
7. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А.Райзберг, Л.Ш.Лозовский, Е.Б.Стародубцева. — М.: ИНФРА-М, 2007.
8. Шумаев В. Логистическая координация материальных потоков как конкурентное преимущество / В.Шумаев // Риск. – 2005. – №2. – С.22-27.
9. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: es-logistics.ru.
10. Логистика / Под ред. Б.А.Аникина. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 327 с.
11. Мешкова Л.Л. Логистика в сфере материальных услуг (На примере снабженческо – заготовительных и транспортных услуг). 2-е изд. испр. и перераб. / Л.Л.Мешкова, И.И.Белоус, Н.М.Фролов. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2002. 188с.
12. Мате Э. Материально-техническое обеспечение деятельности предприятия / Э.Мате, Д.Тиксье. – М.: Прогресс, Универс, 1993. – 160 с.
13. Неруш Ю.М. Логистика: Учеб. – 4-е изд., перераб. и доп. / Ю.М.Неруш. – М.: Велби, Проспект, 2006. – 520 с.
14. Гордон М.П. Функции и развитие логистики в сфере товарообращения / М.П.Гордон // РИСК. – 1993. – №1. – С.42-47.
15. Сергеев В.И. Логистика: аналитический обзор / В.И.Сергеев. – СПб: Знание, 1996. – 27 с.
16. Сергеев В.И. Менеджмент в бизнес-логистике / В.И.Сергеев. – М.: Экономика, 1997. – 768 с.
17. Окландер М.А. Логистика: Підручник / М.А.Окландер. – К: Центр учбової літератури, 2008. – 346 с.
18. Кальченко А.Г. Логистика: Підручник. – Вид. 2-ге, без змін. / А.Г.Кальченко. – К.: КНЕУ, 2006. – 284 с.
19. Кальченко А.Г. Логистика: Підручник / А.Г.Кальченко. — К.: КНЕУ, 2003. – 284 с.
20. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії: Підручник / Є.В.Крикавський. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ+» Інституту післядипломної освіти), «Інтелект-Захід», 2004. – 416 с.
21. Васелевський М. Інформація та кадри в логістичних системах: Монографія / М.Васелевський, Р.Патора. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2001. – 272 с.
22. Николайчук В.Е. Теория и практика управления материальными потоками (логистическая концепция): монография / В.Е.Николайчук, В.Г.Кузнецов. – Донецк: КИТИС, 1999. – 413 с.
23. Чухрай Н. Инновации та логістика товарів / Н.Чухрай, Р.Патора. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2001. – 262 с.